

Broedende Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland in 2021

Stef van Rijn, Arend van Dijk, Rick de Ruiter, Paul Voskamp, Christiaan de Vries, Warner Jan de Wilde & Mark Zekhuis

Na een aarzelende aanloop vanaf 2010 en een voorzichtige toename vanaf 2015, nam in 2021 het aantal nestelende Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland sterk toe. Het broedsucces was echter zeer matig, wat verband hield met vogels die een nest bouwden maar niet tot broeden overgingen en vooral met broedende vogels die in de eifase of vroege jongenfase mislukten. De vogels uit gebieden waar sinds 2016-18 werd gebroed waren in bijna alle gevallen succesvol.

Dit artikel geeft een overzicht van aantallen en broedresultaten in 2021 in vergelijking met 2020 (van Rijn *et al.* 2021a).

Methode

Bij het in kaart brengen van nesten van Rode Wouwen zijn inmiddels vele tientallen waarnemers betrokken. De waarnemingen en nestvondsten zijn door de auteurs van dit artikel bij elkaar gebracht door voor de verschillende delen van het land een coördinerende rol op zich te nemen. In vrijwel alle gevallen zijn de nestbomen beklommen voor onderzoek (vaststellen broedsucces, mislukkingoorzaak, kleurring- en zenderonderzoek, biometrie nestjongen, prooiresten). De leeftijd van de jongen is berekend op basis van de vleugellengte. Op basis van de leeftijd van de jongen is het legbegin gereconstrueerd, waarbij is uitgegaan van een broedduur van 35 dagen tussen leggen van het eerste ei en geboorte van het eerste jong (Glutz von Blotzheim *et al.* 1989).

Resultaten

Aantallen en verspreiding

In 2021 werden 34 nesten van Rode Wouwen gevonden, waarvan één net over de landgrens van Zuid-Limburg. Van één paar (nummer 35) kon het nest niet worden getraceerd maar werd transport van nestmateriaal waargenomen. Het aantal broedparen nam daarmee in vergelijking met 2020 met ruim 50% toe. De toename kwam vrijwel in z'n geheel op conto van Overijssel, de Achterhoek en Zuid-Limburg. In Drenthe werden geen nieuwe gevallen vastgesteld, en in Groningen vestigde een nieuw paar. De twee Veluwe paren uit 2020 lieten het in 2021 afweten, waaronder het nest dat in 2020 na ernstige verstoringen mislukte (van Rijn *et al.* 2021b). Ook uit Noord-Brabant kwamen geen broedgevallen boven tafel, terwijl hier in 2020 nog wel een broedgeval werd vastgesteld. De regio's Salland en Zuid-Limburg vormen thans de belangrijkste bolwerken (Tabel 1).

Nestbomen, voormalig gebruik van nesten en broedbegin

De 34 nesten zaten vooral in Zomereik (12x), Grove Den (7x), Japanse Larix (5x) en Douglas (3x). Verder werden er nesten gevonden in Populier (1x), Schietwilg (1x), Berk (1x), Beuk (1x), Es (2x) en Zoete Kers (1x). Slechts vijf nesten werden ook in 2020 door Rode Wouwen gebruikt. De paren die tot broeden kwamen, legden het eerste ei tussen 19 maart en 10 mei, gemiddeld op 10 april (n=16).

Foto 1. Broedpaar Rode Wouwen na copulatie en prooioverdracht, Zutphen, 10 april 2021 (Foto: Warner Jan de Wilde). *Breeding pair of Red Kites after copulation and prey delivery, Zutphen, 10 April 2021.*

Broedsucces

Van de 34 bezette nesten kwamen acht paren niet tot broeden en mislukten elf broedgevallen. Van een geval in Salland, waar alleen transport van nestmateriaal werd waargenomen, is aangenomen dat het paar tijdens de vestiging of in de vroege broedfase mislukte omdat vervolgwarnemingen voor de jongenperiode uitbleven.

Van de elf broedgevallen die niet succesvol waren, mislukten er zeven in de eifase en vier in de kuikenfase. Mislukkingen betroffen twee gevallen waarbij het nest uit de boom waaide en drie gevallen met predatie van jongen. In een Limburgs geval werd een adulte vogel geplukt onder het nest gevonden, waarschijnlijk gepredeerd door Oehoe *Bubo bubo*. Van de vijf overige mislukte gevallen is onbekend wat de oorzaak van mislukken was. In een Twents geval werd tijdens de nestcontrole een intact 4-legsel aangetroffen dat niet meer werd bebroed. Dat zou kunnen wijzen op sterfte van één of beide broedvogels.

Tabel 1. Aantal bezette nesten, geslaagde nesten, jongen per nest en jongen per geslaagd nest van Rode Wouwen in Nederland in 2020 en 2021 in tien verschillende regio's. *Number of nests, successful nests, nestlings per nest and nestlings per successful nest of Red Kites in The Netherlands in 2020 and 2021 for ten separate regions.*

Jaar/Year	2020				2021			
Regio	Aantal nesten	Geslaagde Gevallen	Jongen / nest	Jongen / geslaagd nest	Aantal nesten	Geslaagde Gevallen	Jongen / nest	Jongen / geslaagd nest
Region	Number of nests	Successful nests	Nestlings / nest	Nestlings / successful nest	Number of nests	Successful nests	Nestlings / nest	Nestlings / successful nest
Groningen	0	-	-	-	1	0	0.0	-
Drenthe	2	2	3.0	3.0	2	2	3.0	3.0
Overijssel-Salland	5	1	0.4	2.0	8	3	0.9	2.3
Overijssel-Twente	3	1	0.7	2.0	5	1	0.6	3.0
Veluwe	2	1	0.5	1.0	0	-	-	-
Zuid-Achterhoek / Liemers	0	-	-	-	3	1	0.3	1.0
Noord-Achterhoek / IJsseldal	2	2	3.0	3.0	4	3	2.0	2.7
Noord-Brabant	1	0	0.0	-	0	-	-	-
Midden-Limburg	1	0	0.0	-	2	1	0.5	1.0
Zuid-Limburg	6	3	1.0	2.0	10	4	1.1	2.8
Totaal/Total	22	10	1.0	2.3	35	15	1.1	2.5

Van de 15 succesvolle nesten vlogen 37 jongen uit (2x 1, 4x 2 en 9x 3). Dat komt gemiddeld overeen met 1.1 jongen per bezet nest en 2.5 jongen per geslaagd broedgeval (Tabel 1). Zesentwintig jongen kregen een kleurring waarvan er 7 met een GPS zender werden uitgerust (vliegbewegingen van in Nederland gezenderde jongen zijn te volgen op de webpagina van Grauwe Kiekenndief – Kenniscentrum Akkervogels).

In 2020 en 2021 vlogen van 43-45% van de bezette nesten jongen uit. Per bezet nest was het broedsucces in Drenthe en het noordelijk deel van de Achterhoek en het aanliggende IJsseldal (regio Zutphen) in zowel 2020 als 2021 veel groter dan in andere delen van het land. In beide regio's is het grootste deel van de territoria al sinds de periode 2016-18 bezet en is er waarschijnlijk een sterke relatie tussen broedsucces en vorderende leeftijd van de broedparen. Het broedsucces van de Zuid-Limburgse nesten lag in beide jaren rond het landelijke gemiddelde. In regio's waar recent of pas sinds 2021 gevallen opdoken, zoals in Groningen, de Zuidelijke Achterhoek/Liemers en Midden-Limburg, was het broedsucces per bezet nest in 2021 het kleinst (0.0-0.5 jongen per nest), ook een aanwijzing dat de leeftijd van gevestigde paren een rol speelt.

In Twente mislukten in 2021 relatief veel nesten in vergelijking met de andere regio's (slechts één van de vijf bezette nesten succesvol).

Foto 2. Nestbouwende adulte Rode Wouw in de regio Zutphen, 28 februari 2021 (Foto: Warner Jan de Wilde). *Nest-building adult Red Kite, Zutphen, 28 February 2021.*

Discussie

Aantal en verspreiding

De toename in 2021 was vooral het gevolg van de ontwikkelingen in Overijssel (Salland/Twente), Oost-Gelderland (Achterhoek met aanliggend IJsseldal en Liemers) en Zuid-Limburg. Nieuwe vestigingen, zoals de nesten in Groningen, de Zuidelijke Achterhoek/Liemers en Midden-Limburg, duiden op uitbreiding van het broedareaal. Het uitblijven van gevestigde paren op de Veluwe en in Noord-Brabant in 2021 wijst juist op beperkingen voor toename.

Reproductie

Het aantal succesvolle nesten nam substantieel toe van negen in 2020 tot vijftien in 2021. Daarmee nam de reproductieve output van de populatie ook sterk toe, van 23 jongen in 2020 naar 37 jongen in 2021. Dat zijn aantallen die mogelijk een bijdrage kunnen leveren aan verdere toename van broedgevallen in de komende jaren. Ondanks de sterke toename van het absolute aantal bezette en geslaagde nesten in 2021 was het aandeel succesvolle broedparen niet hoger dan in 2020. Dat kwam doordat veel paren niet tot broeden kwamen en doordat broedgevallen mislukten. Paren die niet tot

broeden kwamen, hadden alle betrekking op nieuwe vestigingen met waarschijnlijk jonge onervaren vogels. Mislukkingen traden vooral op in de eifase waarbij in de meeste gevallen onbekend bleef wat de oorzaak van mislukken was. Waarschijnlijk had deze mislukkingen deels te maken met onervarenheid van jonge vogels, maar onnatuurlijke oorzaken als verstoring of sterfte van oude vogels als gevolg van vergiftiging of afschot zijn niet ondenkbaar. Het onderzoek met GPS-zenders (Grauwe Kiekendief - Kenniscentrum Akkervogels) kan daar over een paar jaar meer duidelijkheid over geven. Een kleiner deel van de mislukkingen had betrekking op predatie van nestjongen, waarbij het onbekend bleef om welke predatoren het ging. Het ligt voor de hand dat Havik *Accipiter gentilis*, Buizerd *Buteo buteo*, Oehoe en Boommarter *Martes martes* een rol spelen bij de predatie.

Dank

Alle terreineigenaren worden bedankt voor het verlenen van toestemming om gebieden te betreden en bij nesten te klimmen. Alle waarnemers worden bedankt voor het delen van de informatie. Dat waren Anneke Alberda, Arjan Bakker, Eric Bazuin, Wender Bil, Johan Bos, Louis Bulthuis, Florian Bijmold, Jan-Willem Dekker, Anne Diephuis, Rinus Dillerop, Jan Dijk, Erik Gorter, Arjen de Haan, Lisette Heikoop, Emmy Holleman, Douwe Hoekstra, Alwin Hut, Michael Kopijn, Marco van Linde, Alwin van Lubeck, Willem van Manen, Jan Nicolaï, Ben de Nijs, Gerco Oelen, familie Oonken, René Oosterhuis, Madeleine Postma, Aaldrik Pot, Bart-Jan Prak, Ane van Rees, Tim Ringers, Harm Schoten, Simone van der Sijs Harry Talen, Christiaan Teule, Peter Venema, Sake de Vlas, René de Waal, Hugo Wieleman, Thijs Willems (Friesland/Groningen/Drenthe), Willie Amsink en partner, Tim Asbreuk, Han Bouwmeester, Henri Bouwmeester, Martijn Bunschoek, Liesje Floor, Hilje de Geus, Bert Haamberg, Peter ter Haar, Henk Hupkes, Jari Kampjes, Wim Koldewee, Rudy Lanjouw, Igor Mavridis, Harm Meek, Peter Pol, Josh Rozema, Rick Ruis, Anouk Scholten, Jos Scholten, Patrick Scholten, Jos van Tongeren, Marjolein Vunderink, Peter Waardenburg, Robert Westerhof en Adriaan de Winter (Overijssel), Klaas Jan Arkema, Ursula te Brake, Roel Janssen, Jitty Hakkert, Hans van Hoorn, Bert van Jaarsveld, Ab Kreunen, Pim Leemreide, Gerrie Nijenhuis, Sjerp Weima, Jan Schoppers, Jan Stronks, Juun Timmerman, Geert Wamelink, Peter van Waveren (Gelderland), Huub Don, John Frijters, Stijn Leestmans, Erik Rijnen en Piet Westerhof (Noord-Brabant) en in Limburg Arnold Bakker, Henk Beckers, Max Berlijn, Jan Boeren, Anke Brouns, Wim Corten, Amira Hasanovic, René Janssen, Thei Hermanns, Peter Heuts, Nicky Hulsbosch, Hugh Jansman, Geert Lamers, Don Metsemakers, Maurice Mouthaan, Huub van Proemeren, Natasja Smit, Jan Peeters, Judith Slagt, Herman Smits, Jan Smits, Robert van Tiel, Raymond Tilmans, Hans-Peter Uebelgünn en de vogelkarteerders van de provincie Limburg: Boena van Noorden, Ruud van Dongen, Theo Bakker, Willem Steenge, Bart Veenstra, Piet van Tilburg, Huub Don, Roel Modderman en Frank Meeuwissen.

Summary

Rijn S. van, van Dijk A., de Ruiter R., Voskamp P., de Vries C. de, de Wilde W.J. & Zekhuis M. 2022. Red Kites *Milvus milvus* breeding in The Netherlands in 2021. De Takkeling 30: 55-60.

In 2021, 35 breeding pairs of Red Kites were located in The Netherlands (including one just across the border and another of which the nest site remained elusive despite nest-building activities). Fifteen out of 34 nests were successful; 7 pairs did not commence egg-laying and 11 pairs failed (mostly during the egg stage, for unknown reasons). The number of chicks per successful pair was: 2x 1, 4x 2 and 9x 3, *i.e.* 1.1 fledglings per pair and 2.5 fledglings per successful pair. Start of laying ranged from 19 March through 10 May, and averaged 10 April. Breeding success was low (< 0.5 fledglings/pair) in the regions of Twente, southern Achterhoek/Liemers and central Limburg, *i.e.* the areas with most recent and new settlements and failed breeding attempts (first-time breeders?). A total of 26 nestlings were colour-ringed, and seven nestlings were equipped with a GPS sender; the latter's movements can be followed via www.grauwekiekendief.nl.

Literatuur

- Glutz von Blotzheim U., Bauer K. & Bezzel E. 1989. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4 (2. Auflage). AULA, Wiesbaden.
- Rijn S. van, A. van Dijk, P. Voskamp, W.J. de Wilde & M. Zekhuis 2021. Broedende Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland in 2020. De Takkeling 29: 61-66.
- Rijn S. van, R.G. Bijlsma & F. Bijmold 2021. De mogelijke rol van natuurfotografen bij de mislukking van een broedsel Rode Wouwen *Milvus milvus* op de ZW-Veluwe. De Takkeling 29: 73-82.

Adres: SvR, Graaf Hendriklaan 16, NL-7242 CH Lochem, stefvanrijn@live.nl